

Webinar – Endringer i byggherreforskriften

- Kort gjennomgang av endringene
- Noen praktiske eksempler
- Spørsmål og svar

Morten Storseth, jurist

01.12.2020

Endringene

Tre typer endringer

- «**Materielle**» – innhold, nye eller endrede krav, plikter etc.
- **Strukturelle** – systematikk, plassering, oppbygging
 - F.eks. sortering mellom §§ 7 og 8 - SHA-plan, formelle krav og innholds krav
- **Språklige** – enkeltord og setningsoppbygging
 - F.eks. fjerning av passivform: Nå - tydeliggjøring av plikt: «Byggherren skal....»

Det vil også komme markante endringer i kommentarene, noe nytt, noe omskrevet, en del rydding.

Byggherrens ansvar

§ 1 - Formål

- Formålet med byggherreforskriften er å verne arbeidstakerne mot farer ved at det tas hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) på bygge- eller anleggsplasser i forbindelse med planlegging, prosjektering og utførelse av bygge- eller anleggsarbeider
- Dvs.: Allerede fra planleggingsstadiet må det jobbes med å redusere fare for skader og ulykker

Hvem retter forskriften seg mot ? - § 3

- **Byggherren** – har hovedansvar etter forskriften, de andre aktørene handler som en direkte følge av byggherrens anvisninger.
- **Prosjekterende** har klare plikter
- **Koordinator** har plikter/oppgaver iht. avtale
- **Byggherrens representant**
Har plikter /oppgaver iht. avtale
- **Forbruker** – har ikke plikter etter forskriften, bare plikt til forhåndsmelding
- **Arbeidsgiverne og enmannsbedriften** – skal bl.a. følge SHA-planen og koordinators anvisninger

Byggherreansvaret og entreprisereform

NB!

Byggherreansvaret er likt, uavhengig av entreprisereform!

Dvs. - også ved total- eller generalentrepriser gjelder alle byggherrens plikter. Gjennomføringen må tilpasses organiseringen.

En av intensjonene med byggherreforskriften –

Mer ansvar for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på den som sitter med overordnet ansvar for prosjektet

Før

Nå

Når har man ansvar som byggherre?

Når det skal utføres *midlertidig eller skiftende bygge- eller anleggsarbeid*

Hva omfatter det? Byggherreforskriften § 4, bokstav a

1. Oppføring av bygninger
2. innrednings-, utsmykkings- og installasjonsarbeid
3. montering og demontering av prefabrikkerte elementer
4. riving, demontering, ombygging og istandsetting
5. sanering og vedlikeholdsarbeid, utenom arbeid som er rutinemessig eller mindre omfattende
6. alminnelig anleggsvirksomhet
7. graving, sprengning og annet grunnarbeid
8. annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid.

Innenfor eller utenfor forskriften?

Vedlikehold

- «Vedlikehold» er innenfor begrepet bygge- og anleggsarbeid i bhf. § 4
- MEN - «*Alminnelig* vedlikehold» omfattes ikke av bhf. (Jf. kommentarene til bhf.)
Hva er det?

«Tankehjelp» → **Skille «Vaktmesterarbeid» - /- entreprise**

Innenfor eller utenfor forts.

Hvis det har preg av bygge- og anleggsarbeid, dvs. arbeid av noe størrelse og med en viss risiko, vil byggherreforskriften gjelde.

- Ny tekst i definisjonsbestemmelsen § 4 i revidert bhf.:
«sanering og vedlikeholdsarbeid, utenom arbeid som er **rutinemessig eller mindre omfattende**»
«Mindre omfattende» - mht. omfang, varighet og risikoforhold

Innenfor eller utenfor forskriften? - eksempler

På vei –

Utenfor bhf.: Strøing, snørydding, tunnelvask, utskifting av skilt og annet rutinemessig vedlikehold

Innenfor: Utskifting av stikkrenner over en strekning, større rassikring, utvidelse av møteplass i tunnel, forstøttingsarbeider osv.

Bygning/eiendom –

Utenfor bhf.: Vindusvask, mindre flikking og mindre arbeid med utskifting av bygningsdeler, f.eks. av ei dør, et punktert vindu, litt «flekkmaling» (overmaling av grafitti), utskifting av et par lysarmaturer, noen få takstein, mindre rørarbeider osv.

Innenfor: Utskifting av fasadekledning, maling av større flater eller helt bygg, legging av nytt taktekke, større el- eller V/A-arbeider osv.

Teknisk enhet kommune –

Utenfor bhf.: Mindre reparasjon på et V/A-nett.

Innenfor: Større arbeider ved lekkasjer, utbedringer av V/A hvor større maskinelt utstyr må tas i bruk og/eller som krever graving i grunnen

Innenfor eller utenfor bhf. - Hvis byggherren er i tvil

- Byggherren må sjøl trekke opp grensa for når bhf. skal gjøres gjeldende. Byggherren må sjøl vurdere hvilket «regime» som best ivaretar sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i disse tilfellene.

Bør byggherren ta sjansen på å la entreprenøren få frie hender mht. SHA?
(«Det er jo entreprenøren som kan dette!»)

- **NB!** byggherren kan ikke velge å la være å ta ansvar hvis jobben er av en art eller størrelse m.v. som klart omfattes av byggherreforskriften!

Drift- og vedlikeholdskontrakter

Omfatter ofte både «alminnelig vedlikehold», utenfor forskriften, og større vedlikeholdsoppgaver innenfor forskriften sitt virkeområde, f.eks. drift- og vedlikeholdsavtaler for veistreknings/roder eller for bygningskomplekser o.l.

For de deler av kontrakten som omfattes av forskriften, eller hvis det *oppstår* behov for å utføre oppgaver som ligger innafor definisjonen av bygge- og anleggsarbeid, må byggherren ta sitt ansvar iht. byggherreforskriften.

Dvs. i henhold til forskriften:

- Kartlegging av risikoforhold og risikovurdering, skriftlig dokumentasjon
- Redusering av risiko
- Restrisiko og foreløpige planer for risikoredusering skal være beskrevet (i tilbudsgrunnlag)
- Spesifikke tiltak skal være beskrevet i SHA-plan

Tilpasning av SHA-arbeidet til situasjonen

- Er det mulig å følge forskriften når det er «krise»/når arbeidet haster??
- **Hva kreves av byggherren i slike situasjoner?**
 - Hvor mye og hvor stort opplegg?
 - Bhf. § 8 andre ledd – «SHA-planen skal tilpasses det aktuelle bygge eller anleggsarbeidet»
 - Det samme må gjelde for kartlegging og risikovurdering
 - *Byggherren må gjøre det som er nødvendig for å ivareta SHA,* f.eks. når vannledningen ryker i Storgata, det flommer i gata, og tusener er uten vann.
 - **HUSK MÅLSETTINGA MED FORSKRIFTEN!**

§ 5 Generelle plikter

Generelle plikter

Byggherren skal gjennom hele prosessen

a) sørge for at hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen blir ivaretatt

b) sikre at pliktene som er pålagt de prosjekterende, arbeidsgiverne og enmannsbedriftene i denne forskriften blir gjennomført

c) sørge for- og legge til rette for nødvendig dialog og samhandling mellom prosjekterende, arbeidsgivere og enmannsbedrifter for å sikre at hensynet til arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt ved prosjektering og utførelse av bygge- eller anleggsarbeider.

Byggherreansvaret – kartlegging, risikovurdering mm

§ 5

Byggherren skal under planlegging og prosjektering

- Kartlegge risikoforhold, som har betydning for arbeidene som skal utføres, dvs. som en har mulighet til å kjenne ut fra planer og prosjektering
- Vurdere risikoen ved det som er kartlagt
- Utarbeide planer med tiltak for å fjerne eller redusere risikoen
 - Fjerne eller redusere risiko i størst mulig grad på plan- og prosjekteringsstadiet
- Dokumentere kartleggingen, risikovurderingen og planene

§ 5 - Byggherreansvaret – kartlegging, risikovurdering mm

Byggherren skal under planlegging og prosjektering

- Sørge for at det avsettes tilstrekkelig tid til prosjektering og utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner
- Dokumentere vurderingene som ligger til grunn for den tid som avsettes

§ 5 - Byggherreansvaret – utførelsesfasen

- Byggherren skal under utførelsen av arbeidene ivareta hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved koordinering og oppfølging av virksomhetenes arbeid på bygge- eller anleggsplassen.

§ 6 - Tilbudsgrunnlag m.v.

Byggherren skal

- Innarbeide beskrivelse av «risikoforhold» (restrisiko) i tilbudsgrunnlaget **og planer med tiltak som følger av kartleggingen og risikovurderingen**
- Formål:
Gir entreprenørene bedre grunnlag for å ta inn egne prissatte poster for håndtering av risikoforhold i anbudet og gir BH mulighet for å velge rett virksomhet til jobben, hvor virksomhetens dokumentasjon på håndtering av risiko er et viktig grunnlag for valget

§§ 7 og 8 - SHA-plan

§ 7 - formelle krav, § 8 - krav til innhold

§ 7 Byggherren skal sørge for at

- SHA-planen er utarbeidet før oppstart av arbeidet
- planen skal være lett tilgjengelig på bygge- eller anleggsplassen
Planen skal oppdateres fortløpende ved endringer av betydning for SHA
- arbeidsgivere og enmannsbedrifter gjøres kjent med planen
- virksomhetene får informasjon ved endringer i planen som kan ha betydning for SHA

§ 8 - SHA-plan

Ny tekst i § 8 første ledd:

Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal beskrive hvordan risikoforholdene som følger av byggherren og de prosjekterendes valg, skal håndteres.

Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal bygge på risikovurderinger, tilpasses det aktuelle bygge- eller anleggsarbeidet og inneholde:

- a) Organisasjonskart - som beskriver rollefordelingen og entreprisformen
- b) Framdriftsplan - som både gir nok tid til å utføre jobben helse og sikkerhetsmessig forsvarlig og som tar hensyn til koordinering av arbeidsoppgaver
- c) Beskrivelse av *spesifikke tiltak* for å håndtere risikoforhold (restrisiko)
- d) **En rutine for behandling av endringer og oppdatering av planen.**

Planen skal oppdateres når det er behov for det

§ 8 - Krav til planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Nytt nr. 17 i eksempellista

17. arbeid som innebærer fare for helseskadelige ergonomiske belastninger

SHA-planen – spesifikke tiltak - § 8 bokstav c

Skal bygge på risikovurderingene – som bl.a. bygger på innspill fra prosjekterende (og virksomhetene)

SHA-planen skal håndtere *restrisiko*

Hvor spesifikk angivelse av tiltak?

Utg.pkt.: Spesifikke tiltak for å fjerne eller redusere risiko ved arbeid som kan innebærer fare for liv eller helse

=> **Hva forlanger byggherren av sikring?** Generelt eller spesifikt angitt?

Henvisning til regelverk eller *angitt metode*?

F.eks. forlange «kollektiv sikring» eller «følge regelverket», «utarbeide SJA»

=> *Konkret, prosjektspesifikk, fleksibel og reell* plan for arbeid med SHA

Spesifikke tiltak

- Noen problemer er **plass-spesifikke**

F. eks. løst fjell, kvikkleireforekomster, spesielle (betong)konstruksjoner osv.

Her må det sies hva som skal gjøres for å sikre fjellet, stabilisere massene osv.

- Ikke – «*Sikre løst fjell*», eller «*Entreprenøren gjennomfører SJA*»,
men

«*<Stedsangivelse>, sikre løst fjell ved rensk/ bolting/ støttemur, etc.*»

Altså – mest mulig konkret metode/beskrivelse av tiltak

- Entreprenørens risikovurdering skal ta utgangspunkt i denne anvisningen, men er ikke en del av SHA-planen.....

Spesifikke tiltak i SHA-planen

Nr.	Aktivitet/forhold	Spesifikke tiltak	Ansvar	Utført
1	Innheising av last	Alle anhukere og andre som deltar i løfteoperasjoner skal ha 3 timers praktisk kurs på den aktuelle byggeplassen. Utarbeide sperreplaner før løft. Følge lasten hvis området ikke kan sperres av og sikre at ingen oppholder seg under hengende last.	Alle aktuelle entreprenører	
2	Montering av takstoler	Bruke innvendig stillas i tillegg til det utvendige stillaset. Ved montering av A-stolene legges fastmontert plating fortløpende	Entreprenør	
3	Fare for fall eller fallende gjenstander	Balkonger skal ha ferdige innstøpte fester for rekkverk som kan benyttes i byggetiden, og for permanent rekkverk i brukstiden. Rekkverk skal være ferdig etablert på balkongelementene før oppheising. Det skal benyttes kollektiv sikring ved arbeid på dekkekanter	Entreprenør	
4	Sprøytebetong i tunnel	Ingen andre samtidige arbeider tillates under sprøyting	Entreprenør	
5	Massetransport	Anleggsveiene skal ha: - minimumsbredde x meter - fartsgrense 30 km/t	Entreprenør x	
6	Montering betongelementer	Ingen skal oppholde seg på noe etasjeplan under område hvor det monteres elementer	Alle aktuelle entreprenører	

Byggherreansvaret – gjøre SHA-plan kjent

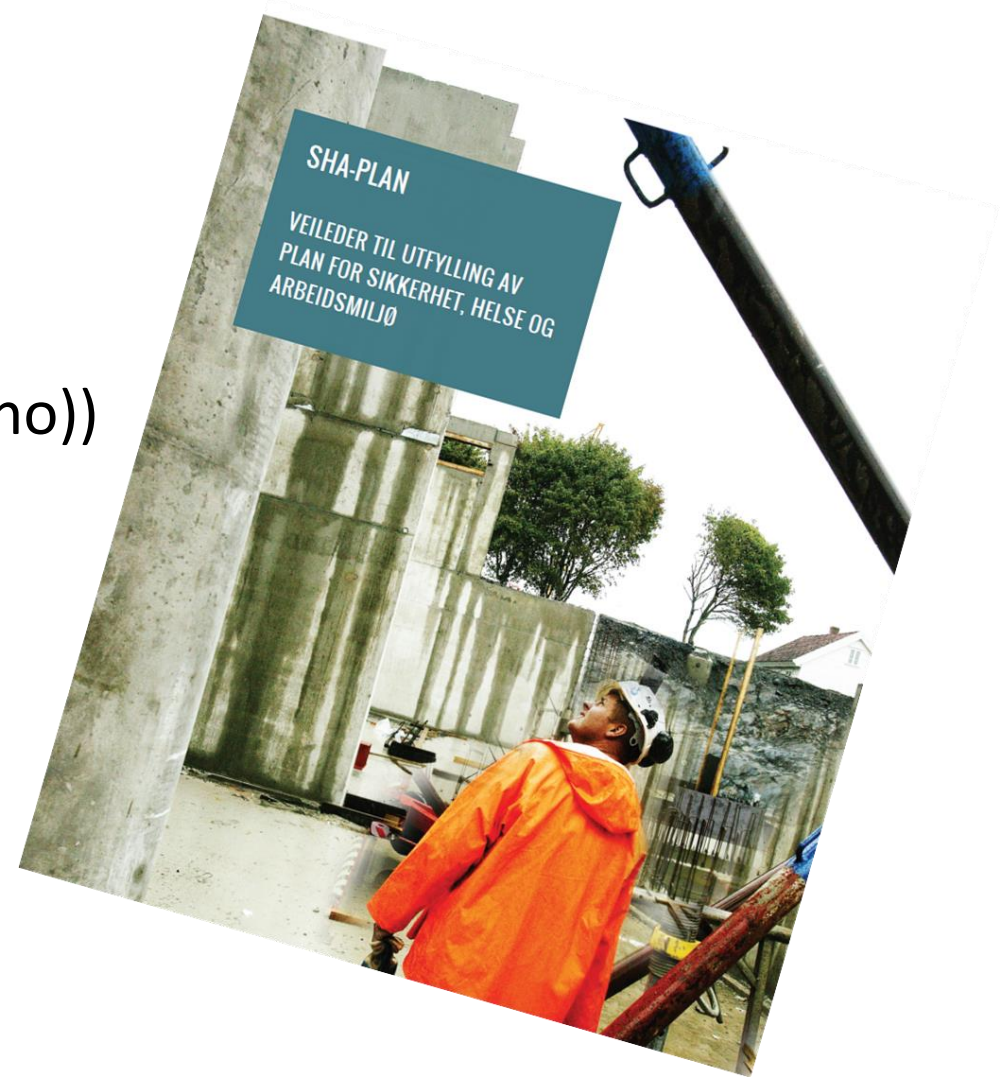
Byggherren skal

- Informere utførende virksomheter om innhold og krav i SHA-planen (SHA-planen som styringsdokument)
 - Informere - også ved endringer
- Gjøre oppdatert SHA-plan tilgjengelig

Veileder for SHA-plan

(Fra Samarbeid for sikkerhet i bygg og anlegg, sfsba.no))

<https://sfsba.no/verktoy/veileder-for-sha-plan/>

§ 9 - Forebyggende tiltak (Riggplanen)

Byggherren skal særlig *stille krav* til *forebyggende tiltak* som:

- Tiltak for å hindre atkomst for uvedkommende
- Ta hensyn til andre virksomheter på eller nær byggeplassen.
- God orden og fullt forsvarlige hygieniske forhold
- Sikker atkomst til arbeidsplassene og sikre ferdselsveier
- Avmerking og tilrettelegging av områder for plassering av materialer, særlig farlige materialer og stoffer
- Lagring, håndtering og fjerning av avfall og farlige materialer
- Vedlikehold og kontroll av anlegg og utstyr
- Forsvarlige arbeidstidsordninger
- Tilfredsstillende personalrom og forsvarlig innkvartering

(Forhold av *økonomisk betydning* bør inn i tilbudsgrunnlaget)

§ 10 Forhåndsmelding

- Byggherren skal sørge for at det senest en uke før arbeidet igangsettes, sendes en forhåndsmelding på fastsatt **elektronisk** skjema til Arbeidstilsynet om bygge- eller anleggsarbeidet, dersom arbeidet vil vare ut over **15** virkedager eller den forventede arbeidsmengde overstiger **250** dagsverk.

§ 11 Internkontroll

§ 11 Internkontroll

Byggherren skal stille krav om at virksomhetene driver et systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid, jf. forskrift 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften).

Bestemmelsen er opphevet

§ 13 - Byggherreansvaret – koordinering av SHA-arbeid

Når skal det koordineres:

Hvis **det er flere prosjekterende** eller flere virksomheter som skal utføre arbeid på prosjektet, samtidig eller etter hverandre

Byggherren kan selv ha rollen som koordinator eller velge å utpeke en ekstern koordinator.

Utpeking av koordinator fritar ikke byggherren for sitt ansvar på området.

§ 13 - Rollekonfliktutfordringen

Koordinatoren skal ikke ha andre plikter eller oppgaver som kan komme i konflikt med rollen som koordinator. Byggherren skal før valg av koordinator vurdere om slik konflikt kan oppstå. Vurderingen skal dokumenteres.

Byggherren skal gjennom en skriftlig avtale klargjøre hvilke plikter og fullmakter som koordinatoren skal ha. I tilfeller der byggherren selv har rollen som koordinator, skal det foreligge en tilsvarende skriftlig beskrivelse.

§ 13 - Oppfølging av KP/KU

Krav til kompetanse

Byggherren skal jevnlig følge opp at koordinatoren oppfyller sine plikter. Byggherren skal dokumentere oppfølgingen.

Koordinatoren skal ha den nødvendige kunnskap om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert arbeidsmiljølovgivningen og inneha nødvendig kompetanse for å følge opp aktuelle risikoforhold i prosjektet.

§ 14 - Koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Nytt første og andre ledd:

- Koordineringen og oppfølgingen skal ivareta hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.
- Koordineringen og oppfølgingen skal sørge for- og legge til rette for dialog og samarbeid mellom involverte aktører.

§ 14 Koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Koordineringen og oppfølgingen i *prosjekteringsfasen* omfatter å:

- a) *sørge for informasjonsdeling mellom de enkelte prosjekterende slik at risiko håndteres helhetlig*
- b) *påse at resultater av kartlegging og risikovurdering med tiltak innarbeides i tilbudsgrunnlag til utførende virksomheter*
- c) sørge for utarbeidelse av planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

§ 14 - Koordinering og oppfølging av arbeidet med SHA

Koordineringen og oppfølgingen i *utførelsesfasen* omfatter å

- a) følge opp de risikoforhold som fremgår av byggherrens plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø
- b) følge opp at virksomhetene gjennomfører planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø
- c) følge opp at det utarbeides tidsplaner som sikrer at det avsettes tilstrekkelig tid til utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner
- d) sørge for at de enkelte virksomheters arbeid som kan påvirke hverandre med hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, blir koordinert
- e) følge opp at kravene etter § 9 gjennomføres
- f) sørge for at det føres oversiktslister etter § 15

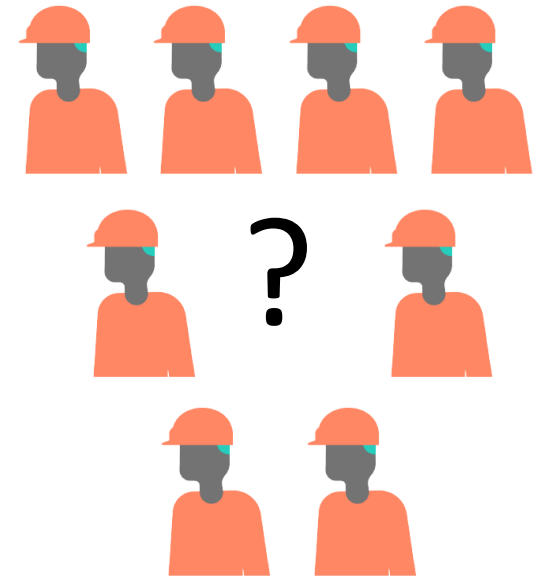

§ 15 - Oversiktsliste

Byggherren skal som ledd i arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø føre en oversiktsliste over alle som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen ...

.....

→ Det skal altså føres liste på alle bygge- og anleggsplasser, uavhengig av om det er én eller flere virksomheter.

§ 16 - Byggherrens representant

Byggherren kan skriftlig avtale at en juridisk eller fysisk person på byggherrens vegne skal gjennomføre nærmere angitte plikter etter denne forskriften.

Avtalen skal klargjøre hvilke plikter og fullmakter som byggherrens representant skal ha.

Valg av byggherrens representant fritar ikke byggherren fra sitt ansvar.

Rollekonfliktbestemmelse - som for koordinator (§ 13).

Byggherrens representant skal ha den nødvendige kunnskap om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert arbeidsmiljølovgivningen.

Byggherren skal jevnlig følge opp at byggherrens representant oppfyller sine plikter. Byggherren skal dokumentere oppfølgingen

§ 17 - Den prosjekterendes plikter

Den prosjekterende skal ivareta hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø gjennom valg av arkitektoniske eller tekniske løsninger.

Den prosjekterende skal under utførelsen av sine oppdrag **kartlegge og vurdere risiko** knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.

Kartleggingen og risikovurderingen skal også ivareta grensesnittet mot andre fag og skal dokumenteres.

Dersom det kan oppstå risikoforhold som krever spesifikke tiltak, jf. forskriften § 8 andre ledd bokstav c, skal dette beskrives og meddeles byggherren.

Den prosjekterendes plikter forts.

De forhold som kan ha betydning for fremtidige arbeidere, skal dokumenteres, jf. § 12.

Den prosjekterende skal medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 første ledd bokstav c.

Veileder for prosjekterende

<https://sfsba.no/verktoy/veiledning-sha-for-radgivere-i-planlegging-og-prosjektering/>
(Arkitektbedriftene i Norge og RIF)

§ 18 - arbeidsgiverens og enmannsbedriftens plikter

Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal følge planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø og følge byggherrens eller koordinators anvisninger.

Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal planlegge og gjennomføre arbeidet på bakgrunn av nødvendige risikovurderinger, og foreta løpende risikovurdering av identifiserte risikoområder i byggherrens plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

Arbeidsgiveren skal innarbeide relevante deler av planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i virksomhetens system for internkontroll, jf. forskrift 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften). Innarbeidingen skal skje slik at planens bestemmelser kan identifiseres.

Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal informere byggherren om risikoforhold forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg som ikke er dekket av spesifikke tiltak i planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

§ 18 – forts.

Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal informere byggherren om **behov for endring** i planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 første ledd bokstav c.

Arbeidsgiveren skal sørge for at de forebyggende tiltakene i § 9 blir gjennomført.

Enmannsbedriften skal sørge for at kravene etter § 9 som gjelder for enmannsbedrifter, blir gjennomført.

§ 19 - Informasjonsplikt

- Arbeidsgiveren skal informere verneombudet om planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø før oppstart av bygge- eller anleggsarbeidet.
- Arbeidsgiveren skal på en forståelig måte informere arbeidstakerne og verneombudet om alle tiltak som skal treffes om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.

Mer informasjon

- www.arbeidstilsynet.no
- svartjenesten@arbeidstilsynet.no
- www.tips.arbeidstilsynet.no